

UČIMO SE UČITI - NIT

V prihodnjem tednu boste pridobili ustno oceno pri NIT. Vprašanja za utrjevanje znanja in tudi preverjanje znanja ste že prejeli v mesecu decembru in tudi v januarju.

Sedaj pa je čas, da samo še ponovite in poglobite svoje znanje in se tako kar najbolje pripravite na ustno oceno.

Če želimo, da res o neki stvari dobro znamo, moramo to večkrat prebrati, ponoviti, povedati na pamet, opisati, primerjati, povedati s svojimi primeri ...

Pred vami so tako vprašanja za OSNOVNO ZNANJE (dobro) in vprašanja za POGLOBLJENO ZNANJE (odlično). Torej, ko znaš odgovoriti na vprašanja za osnovno znanje, se lotiš še vprašanj za poglobljeno znanje in se s tem pripraviš na dober rezultat.

Kako bo izgledalo ocenjevanje na daljavo, bomo preizkusili tudi na zoomu v tem tednu. Verjemi da ne bo nič hudega, seveda če si v svoje znanje vložil vsaj malce truda. Saj veš: »BREZ MUJE SE ŠE ČEVELJ NE OBUJE«.

SKLOP: Z URAVNOTEŽENO PREHRANO DO ZDRAVJA

OSNOVNO ZNANJE:

1. Naštej, kaj vse potrebujemo, da smo zdravi.
2. Naštej, katere snovi potrebuje človek za izgradnjo in obnovo telesa.
3. Katerega dnevnega obroka ne smemo nikoli izpustiti? Koliko obrokov dnevno moramo zaužiti?
4. Katera pijača je najprimernejša za žejo?

POGLOBLJENO ZNANJE:

1. Sestavi zdrave in uravnotežene dnevne obroke.
2. Razloži, kateri obrok je najpomembnejši in zakaj? Kaj se zgodi, če ta obrok izpustimo?
3. Naštej in primerjaj zdrave napitke od tistih, ki jih imamo v mislih za nezdrave ali celo telesu škodljive.

ODGOVORI:

Z URAVNOTEŽENE PREHRANO DO ZDRAVJA (st. 8,9)

1. URAVNOTEŽENA PREHRANA, ŠPORTNA AKTIVNOST, ČISTA PITNA VODA, NEONESNAŽEN ZRAK
2. SNOVI: beljakovine, maščobe, ogljikovi hidrati, mineralne snovi, vitamini in prehranske vlaknine
3. PREHRANSKE VLAKNINE nam pomagajo pri prebavi hrane skozi prebavila
4. RAST; RAZVOJ, pravilno DELOVANJE- ZDRAVJE
5. Vsak dnevni obrok (5) mora vsebovati vsaj eno živilo iz vsake skupine.
(jajce, olje, kruh, jogurt, sadje)
6. VODA ali NESLADKANI ČAJI
7. ZAJTRK- z zajtrkom telo pripravimo, da lahko aktivno preživimo dan (mislimo, skačemo, se pogovarjamo, nas ne zebe,...)
8. NEODPORNOST, RAZVIJEJO SE BOLEZNI (sladkorna bolezen, bolezni srca, anoreksija, bulimija)

SKLOP: RAZVADE IN SLABE NAVADE/SKRB ZA ZDRAVJE

OSNOVNO ZNANJE:

1. Naštej razvade in slabe navade.
2. Naštej, kako ti skrbiš za svoje zdravje.
3. Naštej škodljive dejavnike okolja.

POGLOBLJENO ZNANJE:

1. Kaj bi svetoval prijatelju, če bi ga videl s cigareto v roki? Kaj pa bi svetoval prijatelju, ki ga srečaš sedeti ob šolskem igrišču s čipsom in kokakolo? Kako bi se pogovoril s sošolko, ki misli, da je predebela in zato čez cel dan poje samo jabolko in pije vodo?
2. Kako poteka tvoj dan, če si se odločil, da poskrbiš za svoje zdravje? Na kaj vse moraš biti pozoren?
3. Opiši, kako se ti izogibaš škodljivim dejavnikom okolja.

ODGOVORI:

RAZVADE IN SLABE NAVADE/ SKRBIM ZA ZDRAVJE (st. 10, 11)

1. NIKOTIN- KAJENJE, ALKOHOL, DROGE
SE UPREM PRITISKOM VRSTNIKOV IN REČEM NE
2. Se ZDRAVO PRHRANJUJEM, SE VELIKO GIBAM, SKRBIM ZA ČISTOČO, DOVOLJ PIJEM VODE, SE GIBAM NA SVEŽEM ZRAKU, SE IZOGIBAM SONČENJU, DOVOLJ SPIM
3. Pretirano izpostavljanje sončnemu sevanju- kožne bolezni, onesnažena voda - slabost, driska, bruhanje, onesnažen zrak- bolezni srca in dihal, draži oči in grlo
4. Se zdravo prehranjujem, se veliko gibam, skrbim za čistočo, veliko spim, pijem vodo ali čaj, se gibam na svežem zraku, se izogibam sončenju

SKLOP: HRANA JE RAZLIČNA/RAZLIČNI OKUSI KRAJEV

OSNOVNO ZNANJE:

1. Kakšnega izvora je lahko hrana?
2. Naštej kaj lahko PRIDELAMO in kaj je PREDELANO.
3. Naštej načine, s katerimi lahko živilom podaljšamo trajanje.
4. Kje vse lahko shranjujemo živila?
5. Kaj je to PODHRANJENOST in kaj PREHRANJENOST?

POGLOBLJENO ZNANJE:

1. Primerjaj hrano živalskega in rastlinskega izvora.
2. Kakšna je razlika med pridelanimi in predelanimi živilii?
3. Kako bi zelenjavo, ki uspeva na vrtu poleti in jeseni lahko shranil za zimo?
4. Zakaj se živila lahko pokvarijo?
5. Predstavi deklaracijo na živilih.
6. Primerjaj življenje otrok v deželah, kjer je veliko podhranjenosti z življenjem otrok v državah, kjer je veliko prehranjenosti. Kako bi lahko zmanjšal razlike?

ODGOVORI:

HRANA JE ZELO RAZLIČNA (st. 12,13) / RAZLIČNI OKUSI KRAJEV / RAVNO PRAV SITI (st. 14,15)

1. Hrana je lahko RASTLINSKEGA in ŽIVALSKEGA izvora.
2. PRIDELANO- zraste na polju, v sadovnjaku, na vrtu,... (jabolko, pšenica, jajca, solata,...)
PREDELANO- človek pridelano hrano spremeni- predela (skuta, moka, pecivo, marmelada, klobase,...)
3. KONZERVIRANJE: kisanje, soljenje, kuhanje, sušenje, zmrzovanje)
4. V kleti, shrambi, zamrzovalni skrinji, kozarcih, vrečkah, sodih, steklenicah,...)
5. PODHRANJENOST- pomanjkanje hrane
PREHRANJENOST- preveč hrane
6. (HIGIENSKO NEOPOREČNO- popolnoma čisto in sveže)
MIKROORGANIZMI - plesni, kvasovke, glive- mikroskopsko majhne živali, ki jih opazujemo z mikroskopom povzročijo, da se hrana pokvari – splesni, zgrije ...
7. DEKLARACIJA: datum, način shranjevanja, snovi, ki jih vsebuje, koliko je količina, kje je proizvedeno ...
8. REVNE DEŽELE: malo obdelovalnih površin, kar pridelajo, prodajo revnim, nimajo za svojo prehrano, ljudi je veliko – to vodi v pomanjkanje hrane in podhranjenost
BOGATE DEŽELE: preveč hrane, ki jo zavržemo, se nezdravo prehranjujemo, visoke cene hrane – ni dostopna vsem, premalo je gibanja – to vodi v prehranjenost

KVAŠIORKOR- oblika podhranjenosti, ki je posledica pomanjkanja beljakovin v hrani (napihnen trebušček)

Bogatejši svet naj bi pomagal revnejšim državam

SKLOP: KAKO SO SE PREHRANJEVALI MOJI PREDNIKI/O KULTURNIH RASTLINAH/O ŽIVINOREJI/TRAJNOSTNI RAZVOJ

OSNOVNO ZNANJE:

1. Kaj je potrebno, da rastline bolje uspevajo?
2. Kakšna je razlika med POLJEDELJSTVOM in ŽIVINOREJO?
3. Kaj je KOLOBARJENJE?
4. Naštej nekaj KULTURNIH RASTLIN.
5. Katere živali so primerne za ŽIVINOREJO? Za kaj vse jih redimo?
6. Kaj je INTENZIVNO KMETOVANJE?

POGLOBLJENO ZNANJE:

1. Kdaj so se LOVCI IN NABIRALCI lahko naselili na enem območju in se jim ni bilo potrebno več seliti? Kako se je spremenilo njihovo življenje?
2. Če bi bil kmet, kako bi skrbel za to, da bi ti rastline čim bolj uspevale? Če bi bil ŽIVINOREJEC, s čim bi se ukvarjal? Kaj vse bi prideloval in kaj lahko predeloval?
3. V učbeniku na str. 19 primerjaj sliki travnikov. Pri katerem kmet skrbi za trajnostni razvoj? Kaj meniš, ali v tvojem kraju kmetje skrbijo za trajnostni razvoj? Pojasni.

ODGOVORI:

KAKO SO SE PREHRANJEVALI MOJI PREDNIKI / O KULTURNIH RASTLINAH / O ŽIVINOREJI / TRAJNOSTNI RAZVOJ (st. 16, 17, 18, 19)

1. LOVCI IN NABIRALCI postanejo KMETJE, ko so se ustalili, se za stalno naselili. Prihranili so semena in jih sejali na poljih. Začeli rediti živali. Nekaj so jih udomačili, za pomoč pri delu. To jim je olajšalo delo
2. Poskrbel bi, da bi imele rastline dovolj VLAGE, SVETLOBE, ZRAKA ter RODOVITNA in ZRAČNA TLA. Pri zasaditvi semen in sadik bi KOLOBARIL. Uporabljal bi ekološka gnojila.
3. ŽIVINOREJA - del kmetijstva, ki se ukvarja z gojenjem in vzrejo živali za pridobivanje mesa, kože, usnja, volne, mesnih izdelkov, mlečnih izdelkov,...
REDIL BI : govedo, prašiče, ovce, konje, koze, kokoši- perutnino
PRIDELOVAL: meso, volno,
PREDELOVAL: mlečne izdelke, mesne izdelke, usnje, kožo, ščetine, mast, jajca, roževino
4. KULTURNE RASTLINE - gojene rastline. Njihova raba je za nas pomembna. Uporabljamo jih za HRANO, KRMO in tudi kot POGONSKO GORIVO ZA STROJE.
KROMPIR, BUČE, SLADKORNA PESA, VINSKA TRTA, PŠENICA, JEČMEN, KORUZA, AJDA,...
OSTALO: pomoč pri delu, za športno jahanje
KOLOBARJENJE: letno izmenjavanje sajenja vrst vrtnin, poljščin za izboljšanje letine – ko so izčrpali rodovitna tla, so se preselili
5. NARAVNI TRAVNIK - velika pestrost cvetja, gnojen z naravnimi gnojili, redno košen, je življenjsko pester. To je TRAJNOSTNO KMETIJSTVO - SONARAVNO.
GOJENI TRAVNIK - raste samo ena vrsta rastlin (regrat), gnojen z umetnimi gnojili, ni pestrosti, veliko škodljivcev na kupu - to imenujemo INTENZIVNO KMETIJSTVO.

SKLOP: ŽIVA BITJA IN VODA/POT VODE SKOZI RASTLINO

OSNOVNO ZNANJE:

1. V katerih rastlinah in živalih je veliko vode?
2. Koliko vode je v našem telesu?
3. Kako se voda izloča iz telesa?
4. Kako vstopa voda v naše telo?
5. Kako voda potuje po rastlinah?

POGLOBLJENO ZNANJE:

1. Kako bi dokazal, da je v jabolku veliko vode?
2. Kateri organi v našem telesu vsebujejo veliko vode?
3. Kaj je INFUZIJA? Razloži ta pojem.
4. Zakaj se potimo? Kaj bi se zgodilo, če se ne bi?
5. Kako se puščavske rastline prilagodijo pomanjkanju vode?
6. Ali bi rastlina posajena v zemljo v zaprtem steklenem kozarcu brez zalivanja preživela? Pojasni.

ODGOVORI:

ŽIVA BITJA IN VODA (st. 20,21,22,23)

1. Jabolko bi najprej razrezal na krhle in stehtal. Krhle bi pustil stati na toplem nekaj dni. Posušene krhle bi še enkrat stehtal in izračunal razliko v teži svežega in posušenega jabolka, tako bi ugotovil, koliko vode je vsebovalo jabolko. Če pa naredim sadni smuti pa to lahko takoj opazim, ker lahko sadje popijem.
V svežem sadju in zelenjavi je zelo veliko vode (lubenica, melona, limona, paradižnik, bučke, krompir,...
2. Dve tretjini vode ali 70 % (procentov).
3. VODA VSTOPA V TELO: pijača, hrana.
4. VODA IZLOČA IZ TELESA: seč ali urin, blato, solze, znoj, izdihan zrak.
5. Z znojenjem ali potenjem vzdržujemo telesno temperaturo. Če se ne bi potili, bi se naše telo lahko pregrelo in bi zboleli.
6. Voda po rastlinah potuje od spodaj navzgor. Rastlina jo iz tal vsrka s koreninami. Od tam potuje po steblu do listov, cvetov, semen, plodov.
7. Listi puščavskih rastlin se spremenijo v trne in tako je izhlapevanje vode zmanjšano. Vodo pa obdržijo v sočnem steblu.
8. Da. Rastlina bi v zrak spustila vodo, to bi potem vsrkala s koreninami. Voda bi potem potovala po steblu, do listov. Iz listov pa bi zaradi fotosinteze vodo oddala v zrak.

SKLOP: ŽIVA BITJA IN SONCE (FOTOSINTEZA IN CELIČNO DIHANJE)

OSNOVNO ZNANJE:

1. Brez katerih dveh procesov ne bi bilo življenja na Zemlji?
2. Kaj potrebujejo rastline za FOTOSINTEZO in kaj pri tem oddajajo?
3. Kaj potrebujejo rastline za dihanje in kaj pri tem oddajajo?
4. Kakšne barve je klorofil?

POGLOBLJENO ZNANJE:

1. Razloži pojem FOTOSINTEZA. Opiši proces.
2. Razloži pojem CELIČNO DIHANJE. Opiši proces.
3. Primerjaj FOTOSINTEZO IN CELIČNO DIHANJE. Kaj ugotoviš?
4. Kaj bi se zgodilo, če bi na Zemlji izumrle vse zelene rastline?
5. Kje se nahaja KLOROFIL? Zakaj je rastlinam nujno potreben?

ODGOVORI:

ŽIVA BITJA IN SONCE (st. 24, 25,26)

1. FOTOSINTEZE IN DIHANJA - omogočata življenje na Zemlji.
2. Za fotosintezo rastlina potrebuje SONČNO SVETLOBO, OGLJIKOV DIOKSID in VODO. Pri tem procesu oddaja KISIK. FOTOSINTEZA je proces, pri katerem si rastline v zelenem listu izdelajo HRANO ali SLADKOR. Ta proces poteka le podnevi.
3. Rastlina za dihanje potrebuje KISIK, oddaja pa VODO IN OGLJIKOV DIOKSID. Ta proces poteka ponoči in podnevi.
4. Če bi na zemlji izumrle vse zelene rastline, NE BI BILO VEČ ŽIVLJENJA.
5. KLOROFIL je zelene barve in se nahaja v mikroskopsko majhnem KLOROFILNEM ZRNCU. Rastline ga njuno potrebujejo za izdelavo HRANE ali SLADKORJA.

SKLOP: O VODI/STANJE VODE SE SPREMINJA/VODA JE TOPILO/KROŽENJE VODE V NARAVI/PITNA VODA JE VREDNOTA

OSNOVNO ZNANJE:

1. Za kaj vse živa bitja potrebujemo vodo? (rastline, živali, ljudje)
2. Kakšne oblike vode poznamo v naravi?
3. Kdo vse in kako lahko onesnažuje podtalnico?
4. Kako lahko varčujemo s PITNO VODO?
5. Kaj je PODZEMNA in kaj POVRŠINSKA voda?

POGLOBLJENO ZNANJE:

1. Kaj pomeni, da je voda življenje?
2. Kje vse si na sprehodu opazil vodo v TRDNEM, TEKOČEM in PLINASTEM stanju?
3. Kako lahko s SEGREVANJEM spreminjamo stanje (obliko) vode?
4. Kakšna je razlika med IZHLEPEVANJEM in IZPAREVANJEM?
5. Kako lahko z OHLAJENJEM spreminjamo stanje (obliko) vode?
6. Kaj pomeni KONDENZACIJA?
7. Kako bi lahko zmanjšali onesnaževanje podtalnice?
8. Opiši kroženje vode v naravi.
9. Ali je RAZTAPLJANJE enako TALJENJU? Pojasni.
10. Kaj je potrebno, da dobimo RAZTOPINO?
11. Ali se v vodi raztopijo vse snovi? Opiši poizkus.
12. Ali se v vodi raztopi vsa količina snovi? Opiši poizkus.

ODGOVORI:

1. Voda je nujno potrebna za naše življenje, za življenje živih bitij. Brez vode ne bi bilo življenja na Zemlji.
2. ČLOVEK: kuhanje, hrano, pijačo, pridobivanje energije, v kmetijstvu, za ustvarjanje, za šport, za higieno, čiščenje, umivanje,...
ŽIVALI: hrana, pijača, življenjski prostor,...
RASTLINE: fotosinteza- hrana, življenjski prostor,...
3. V naravi poznamo vodo v TEKOČI, TRDNI IN PLINASTI OBLIKI (v tem učbeniku sem zasledila samo pojem oblike vode in ne več stane vode)
4. Na sprehodu sem opazil vodo v TRDNI OBLIKI: led, sneg v TEKOČI OBLIKI: luža, potok, jezero, voda iz pipe, dežne kaplje, rosa ni listih v PLINASTI OBLIKI pa sem opazil vodo v obliki HLAPOV: oblaki, megla, izdihan zrak in po sprehodu v obliki PARE: vrela voda za čaj
5. S SEGREVANJEM vode se voda iz TRDNE OBLIKE spremeni v TEKOČO OBLIKO in nato še iz tekoče oblike v PLINASTO OBLIKO.

6. IZHLAPEVANJE: poteka v naravi (sušenje perila, izhlapevanje vode pri kroženju vode,...) temperatura voda nižja od 100 stopinj
IZPAREVANJE: voda vre v loncu , tem. Vode višja od 100 stopinj
7. Z OHLAJANJEM se voda iz PLINASTE OBLIKE spremeni v TEKOČO in nato še v TRDO obliko vode.
8. KONDENZACIJA pomeni da se voda v PLINASTI obliki ohlaja in se spreminja v VODNE KAPLJICE v oblakih, megli,...
9. Za onesnaževanje podtalnice je glavni krivec ČLOVEK- s kmetijstvom: živinorejo in poljedelstvom (škropiva). Sedaj je že manj onesnaževanja iz industrije, ker imamo čistilne naprave.
10. Torej več čistilnih naprav, manjše farme, trajnostno poljedelstvo, kolobarjenje, pranje avtomobilov v avtopralnicah, uporaba ekoloških čistil, ločevanje odpadkov in pazljivo z nevarnimi odpadki
11. Varčevanje s pitno vodo: uporaba DEŽEVNICE za izplakovanja wc-jev, pranje avtomobilov, zalivanje vrta in namakanje polj, skrbno z energijo-elektriko, zapiranje pip,...
12. Ob sliki na st. 42 v učbeniku. Povedo glavne pojme. Začnejo ponavadi z izhlapevanje vode, ki se nato ob ohlajanju spremeni v oblak-kondenzira in se nato v obliki padavin vrača na zemljo v tekoči ali trdni obliki. Lahko dodajo da 1/3 vode ponovno izhlapi ostala voda pa se shranjuje v površinskih in podzemnih vodah.
13. PODZEMNA VODA: podtalnica, voda na dinarsko kraških pokrajinah
POVRŠINSKA VODA: stoječe in tekoče vode
14. RAZTAPLJANJE NI ENAKO KOT TELJENJE. Tali se sned, led zaradi segrevanja in se tako spreminja le oblika vode. Raztapljanje pa je, da vodi dodaš neko novo snov in se v njej raztopi in dobiš novo snov.
15. Da dobimo RAZTOPINO je potrebno da v TOPILO primešaš TOPLJENEC (voda in malinovec)
16. V vodi se NE raztopijo vse snovi. Trdi delci se ne. Filter vrečka za čaj, zdravilna zelišča, ...
17. V vodi se NE raztopi vsa količina snovi. Če je topljenca več kot topila se ne more raztopiti. Malo vode in veliko sladkorja. Del sladkorja ostane neraztopljen.